

RAVNIŠKA SAPCA 12

DECEMBER 2008, LETNIK 3

Hotedršica

D 35
RAVNIŠKA SAPCA
2007/08

352(497.12 Ravnik)

1001728,12

COBISS e

KNJIZNICA LOGATEC

UVODNIK

piše: Ingrid Kovač Brus

Vtaknjene v prosojni papir so na hišne pragove prihajale tri leta na začetku letnih časov. Od decembra 2005 se jih je nabral pet centimetrov visok kupček.

Ko na hitro zavrtim liste, se mi pod prsti izmikajo stare fotografije, podobe ljudi, ki so nekoč živeli tu in tistih, ki smo tukaj danes. Kraji, zvezde, znamenja, pravljice, legende – kot nekakšna restavratorska delavnica, ki išče lepoto in skrivnost, ki ju zastirajo plasti prahu in prstnih odtisov.

Popisati vse – od drobne kaplje rose na Grižarjevem vrhu, še preden jo dokončno osuši vroč žarek, do letala, ki nad sv. Barbaro pušča hitro minljivo sled. Ujeti vse – list z mogočnega oreha, da ga ne zdrobijo koraki, pesem, ki lebdi nad vlažnimi gozdovi in se spušča v podrast, vonj Florijanovega majskega nedeljskega jutra, preden pridejo popotniki. Zapomniti si steno ognjene barve, ki izginja zaradi dežja in vetra, poiskati nove poganjke v naglici požaganega sadovnjaka.

Same povrh(š)ne, a ljube zabeležke s praga tisočletja, ki čas meri v tisočinkah sekunde.

In kupček, ki ga bom vedno rada prelistala.

Ne vem, kako je z vami, vem pa zase. Jaz jo bom pogrešala. *Ravniško sapco*. Tisto, z veliko začetnico.

PA SREČNO NA POTEH SKOZI LETO 2009!

Ravniška sapca

Letnočasnik, izhaja na začetku letnih časov

Glavna in odgovorna urednica

Ingrid Kovač Brus

Urednica Literarnega kotička

Nives Kovač

Urednik za likovne priloge

Boris Zelenc

Tehnični urednik

Robert Brus

Oblikovanje

Robert Brus, Domen Brus

Tisk

INFOKART, d. o. o.

Stalni sodelavci

Špela Nagode, Polona Nagode, Bogdan Steklasa, Jolanda Babič Petrič, Metka Petrič, Danica Nagode, Hana Brus, Domen Brus, Mateja Kunc, Vid Zelenc

Naslov uredništva

Ravnik 10
1372 Hotedršica
telefon (01) 7559 069
e-pošta ingrid.kovac@siol.net

Naklada

100 izvodov

ISSN 1854-5831

Za tisk 12. številke RS so prispevale Ana Kopal, Angela Petkovšek in Marija Petrovčič. Vsem trem se najlepše zahvaljujemo!

POZDRAV S POČITNIC!

S POČITNIC PRIHAJAM
SPOČITA IN VESELA,
KER SEM SE V GORAH
DOBRO IMELA.

KRAVE SEM PASLA,
PIŠČALI REZLJALA,
GOBE NABIRALA
IN PRAVLJICE BRALA.

VEŠ ČAS SEM MISLILA
TUDI NA TO,
DA MI JE Z RAVNIŠKO SAPICO
VSE LETO LEPO.

Sabina Nagode

SPOŠTOVANI MOJI ROJAKI IN VAŠČANI RAVNIKA

S PRESENEČENJEM IN ISKRENIM VESELJEM SEM POSLUŠALA PO TELEFONU MALKO, KO MI JE SPOROČILA VABILO ZA SREČANJE 25. MAJA PRI URBANOVCU. KAR SOLZE SO MI PRIŠLE, KER SE NE MOREM UDELEŽITI TEGA SREČANJA ZARADI ZDRAVSTVENEGA STANJA, ZATO ME MOJ MOŽ NADOMEŠČA. VSA ZAHVALA GRE MOJIM STARŠEM, DA STA ME SPREJELA KOT ŠTIRINAJSTEGA OTROKA. OČE JE BIL GRIŽARJEV IVAN, MAMA PA BALANTINOVA JOŽEFA, KI SE JI JE ŠTELO ŽE 48 LETO, KO SEM BILA JAZ PRED 74 LETI ROJENA. PETDESET LET IN POL STA SKRBELA ZA CERKEV SVETE BARBARE NA RAVNIKU. SKRBELE SO ZA TOČNO ZVONENJE OB TOČNEM ČASU. SPOMINJAM SE ČASA, KO SO ENO URO IN POL PELI ZVONOVI V SLOVO PETIM URBANČKOVIM IZ NOVEGA SVETA. UBILA JIH JE GRANATA. KLJUB TEMU, DA SEM BILA ROJENA PRED VOJNO, SE MOJEGA RAVNIKA Z VESELJEM SPOMINJAM, ČEPRAV ME JE ŽIVLJENJE ŽE Z ŠESTNAJSTIM LETOM ODNESLO PROČ. MENI JE PO 58 LETIH ŠE VEDNO MOJ ROJSTNI KRAJ RAVNIK V LEPEM SPOMINU IN SE V DUHU OB PREČUTIH NOČEH ŠE VEDNO SPOMINJAM NANJ. ZATO DRAGI ROJAKI IN VAŠČANI RAVNIKA: IMAM VAS V LEPEM SPOMINU, A ŽAL SVET OKROG NAS SE OŽA IN UPAM, DA SE BOMO PA DRUGJE SREČALI.

SRČEN POZDRAV VAM VSEM SKUPAJ POŠILJA ANA
KOBAL-MEŽNARJEVA.

Ana Kobal

Na Ravniku je trenutno kar nekaj starejših prebivalcev. Najstarejši izmed vseh pa je LEOPOLD NAGODE, ki je 17.10. praznoval že svoj 89. rojstni dan. Zaželeli smo mu še veliko zdravja, dobre volje do življenja in še mnogo let. (pn)

Na božič leta 1921 se je na Travnem Vrhu na Zaplani rodila FRANČIŠKA NAGODE. Želimo ji zdravja, da bi še dolgo ubirala ravniške poti in s svojimi vedrimi mislimi veselila vse okoli sebe. (ikb)

LETOPIS RAVNIŠKEGA POLETJA IN JESENI 2008

opazovala, merila, beležila: Danica Nagode

23. junij 2008

Juhuhu, počitnice so tu! so vreščali otroci. Sonce nas je grelo še vse naslednje dni, termometer je pokazal 31°, tudi 32°C.

31. junij 2008

Že zjutraj ob 9.00 termometer kaže 18°C, zvečer pa nas preseneti dežna ploha. Sreda pa je zopet vroča in soparna.

21. julij 2008

Dokaj slab začetek tedna, hladno in deževno je, borih 17°C. Piha šibka burja. Namesto da bi bilo pasje vroče, je pasji mraz. Te dni naj bi se namreč začeli pasji dnevi, pa kurimo štedilnike. Že konec tedna pa sonce pokaže svojo moč in termometer kaže 29 – 30°C.

7. avgust 2008

Četrtek je vroč in soparen, v petek pa nas opazi nevihta s točo, ki je naredila veliko škodo. Lep in sončen vikend se odkupi za petkovo neurje.

25. avgust 2008

Dnevi so lepi in sončni, a žal se poletje poslavlja. Prav tako pa se iztekajo počitnice in šolarji se bodo že čez teden dni podali v šolske klopi.

Občudujemo lahko tudi že prve odpadle liste.

1. september 2008

Prvi šolski teden je sonce objemalo naravo. V nedeljo zvečer nas preseneti dež. Pregovor pravi: Ako je na mali šmaren (8. septembra) lepo, rado ostane še dva meseca tako.

14. september 2008

Temperatura se je zjutraj spustila na 8°C, čez dan pa je bilo samo 13°C.

Nedeljska ohladitev ni bila nič kaj dobrodošla.

23. september 2008

Na dan, ko se je uradno začela jesen, se je sonce skrivalo za oblaki. Pogled po okolici ni bil nič kaj obetaven, kažejo se znaki jeseni.

11. oktober 2008

Iz megle je pokukalo sonce in dan je tak, kot ga že dolgo nismo imeli. Sonce je našo pokrajino ogrelo na 22°C, na Primorskem pa je še topleje. Kot da sta se oktober in september zamenjala.

1. november 2008

Dopoldne je bilo deževno in oblačno, popoldne pa je dež ponehal in lahko smo obiskali grobove in prižgali sveče.

19. november 2008

S slano pobeljeno jutro, zjutraj je temperatura -4°C, čez dan pa 7°C.

24. november 2008

Prava zima se je pokazala popoldan, močno je snežilo, zapadlo je okoli 15 cm snega. Torek je bil dan za kidanje in pluzenje.

27. november 2008

Če smo se zjutraj veselili prečudovitega sončnega jutra, smo se v dopoldnevu spet pritoževali nad oblaki in meglo.

1. december 2008

Dežne kaplje so hitele topiti sneg in jim je tudi uspelo. Veter v sunkih je dosegel 40 km/h.

6. december 2008

V sobotno megleno in oblačno jutro smo vstali zgodaj in pogledali, kaj nam je prinesel sv. Nikolaj – Miklavž.

15. december 2008

Kot da nimamo že zadosti tega vlažnega in meglenelega vremena! Dežuje ves ponedeljek, pa ves torek, megla je gosta, da bi jo lahko rezali.

20. december 2008

V sobotnem jutru se je kot fatamorgana na vrhu sv. Barbare pokazalo sonce. A so ga kmalu zakrili oblaki.

No, bomo videli, kakšno bo vreme v letu 2009, ki nam že podaja roko v pozdrav. **Srečno!**

Pri sveti Barbari na Ravniku

piše: dr. Ferdinand Šerbelj, umetnostni zgodovinar, kustos v Narodni galeriji v Ljubljani

Cerkev sv. Barbare na Ravniku se že stoletja razgleduje širom po naši lepi domovini. Kajti izpred nje nam v krogu seže pogled od cerkniške Slivnice prek Javornika do Golakov. Daleč na zahodnem obzorju ozremo Kobariški stol, bolj desno je Kaninsko pogorje, a Triglav je kot na dlani. Krožni razgled pa sklenemo s Storžičem in Kamniškimi planinami. Torej izjemna razgledna točka na višini 674 m nad morjem za gradnjo cerkve ni bila izbrana naključno.

Cerkev sv. Barbare na Ravniku (foto R. B.)

Cerkev se prvič omenja leta 1526 kot skromna podružnica na ozemlju nekdanje vrhniške župnije. Poznogotska cerkev je bila prezidana leta 1683, ko so ji dodali današnji pravokotni prezbiterij in južno kapelo. Današnjo podobo pa je dobila v prvi četrtini 18. stoletja. Tlorisno so jo simetrično uredili še z dozidavo leve kapele, vstavitve pevskega kora in s postavitvijo zvonika pred vhom. Vtis poenotene notranjščine kupolasto obokane ladje s stranskima kapelama in pravokotnim prezbiterijem

za glavni oltar pa je bil dosežen s plastično poudarjenimi simsi, ki valovito objemajo vso notranjščino in s štukaturo naglašeni grebeni obok. S tem je nastala baročno napeta in razgibana notranjščina, kar opozarja na veččega stavbarskega mojstra. Živahno oblikovani prostor pa so baročno popestrili še glavni in stranska oltarja. Prvi je kamnit iz leta 1725, kakršne srečamo na širšem vrhniškem območju in so delo domačih kamnoseških delavnic, ki pa niso bile bogve kaj večče kiparjenja. Zato so glavni oltar opremili z lesenimi skulpturami. Kip sv. Barbare je kakovostno delo, medtem ko so ostali delo manj večče roke. Na vrhu oltarja, v atiki je skupina Marijinega kronanja in od iste roke sta tudi stranska angela na simsih. Nad desnim oltarnim obhodom je sv. Jedert, medtem ko na levem manjka soha. Sv. Jedert prepoznamo kot opatinjo s pastoralom, tj. s "škofovsko" palico, na katero je obešen klopčič prediva z dvema miškama.

V stranskih kapelah sta bila nekoč lesena baročna oltarja, a sta zaradi neobstojnega materiala že čez nekaj generacij propadla. Današnja oltarja sta skromna

Glavni oltar (foto R. B.)

Florijanov stranski oltar (foto R. B.)

podobarska izdelka. Leta 1874 ju je napravil "izdelovalec arhitekture" Simon Rupnik, "mojster" skulptur je bil Jernej Trnovc, pozlatarska dela pa je opravil Franjo Osole, kakor je s svinčnikom zapisano na hrbtu Florijanovega oltarja. Tudi na tem oltarju že manjka nekaj kipcev. V tronu je sv. Florijan, nad njim pa slika sv. Marjete. Na levi je kip sv. Velentina, a brez para na desni. Povsem na desni je nek rimski vojščak mučenec, na levi pa redko videna podoba bradatega svetopisemskega sv. Joba (na Kranjskem zaščitnika čebelarjev), ki vdan v usodo ves posut z bulami

Stranski oltar sv. Frančiška Ksaverja (foto R. B.)

in tvori sedi na kupu gnoja.

V južni kapeli je oltar misijonarja in zavetnika pred kužnimi boleznimi sv. Frančiška Ksaverja, katerega kip je v tronu. V atiki nad njim pa je slika sv. Andreja. Tudi tu se moramo sprijazniti s kiparsko danes nepopolnim oltarjem. Kipu na levi je odpadel prepoznavni simbol - atribut in zato ne vemo, za katerega škofa gre. Na desni pa je ustanovitelj jezuitskega reda sv. Ignacij Lojolski, ki je bil Ksaverjev predstojnik. Tudi kipu povsem na desni manjka atribut, zato lahko le ugibamo, za katerega apostola gre. Na levi zgoraj je kip neznane svetnice, medtem ko na desni prepoznamo soho sv. Nepomuka.

Med cerkveno opremo velja še omeniti prižnico s slikami štirih evangelistov, ki so nastale v delavnici poljanskega podobarja Štefana Šubica in v njegovi delavnici sta nastali tudi slike v atiki stranskih oltarjev.

Cerkev sv. Barbare, zavetnice ob zadnji uri, nas je pritegnila, zato lahko na tako izbranem svetem mestu ponovimo zapis na zvonu, ki visi v Barbarinem zvoniku: "Sv. Barbara, stoj svojim dobrotnikom na strani ob smrtni uri!"

Kipa sv. Joba (levo) in sv. Jedrt (desno) (foto R. B.)

PRI URBANOVCU SE VAS KONČA ali RAVNIK 12

Zadnji večer mojih triletnih pohajkovanj po ravniških domačijah je sijala polna luna. Svetila je večernim gostom na kmetiji odprtih vrat, psički Lili, ki je od nekje glasno vzdihovala v njene obline, in meni, ki sem hitela proti zadnji hiši na Ravniku. Ali pa prvi, vse je odvisno od perspektive. Spodaj, pri Urbanovcovi domačiji, ki ponosno stoji na obeh straneh ceste, je pojenjala tudi sapca. V blagem brezvetrju, ki je drugim Ravničanom tuj, živi tukaj Urbanovcov rod že več stoletji. So že vedeli, zakaj so si izbrali prav ta konec planote.

Urbanovcova kmetija je žlahten preplet preteklosti in sedanjosti. Kozolec iz leta 1878, kašča z letnico 1750, žaga venecianka, štirna, mogočna domačija (letos poleti so ji zamenjali ostrešje, ki je držalo od leta 1751) so dediščina preteklosti, ki jo Ivan ponosno varuje. Nova hiša s prizidkom za predelavo mesa in še večjim z gostinskima sobama pa je središče

sodobne kmetije, kjer vedno vrvi. Od dela in od gostov, ki prihajajo na praznovanja, pokušino kolin, salam, ali pa si tu samo za hip privežejo dušico.

Dvakrat Urbanovcova Melanija

potem še enkrat na Zemonu. In tisto noč se je na Ravniku odprla bukovina. Urša, zdaj študentka socialnega dela, se je rodila 16. septembra 1986, Špela, ki študira živiljstvo in prehrano, 17. maja

Urbanovcova družina leta 1998 (iz družinskega arhiva)

(hči z Urbanovcove kmetije na Jeličnem Vrhu, roj. 21. aprila 1964) si ne predstavlja, da bi živela kje drugje kot na kmetiji. Ivanu je rekla da 26. aprila 1986 v Hotedršici in

1988, v novo hišo, kamor so se vselili leta 1990, pa sta prinesla Polono (14. april 1991), ki bo vrtnarka, in Urbana (28. oktober 1995), ki je letos v osmem razredu devetletke.

Na Melanijin trideseti rojstni dan je bil prvi gost na še čisto sveži kmetiji odprtih vrat tedanji minister za kmetijstvo Jože Osterc. In aprila 1994 se je zanj začela intenzivna doba, ko sta se predstavljala na številnih sejmih, s svojimi izdelki pobiral nagrade, doma pripravljala kmečke igre in druge družabne dogodke. Kmetijo, kjer ob govedih živijo še koze, ovce, kobilica Pika, osel, kokoši, divje race, kmečke race, prašiči, muce, zajčki, so za svojo vzeli tudi otroci iz vrtcev in šol, ki prihajajo na ličkanja koruze, stiskanja soka, letos pa so – kot

Ata Polde, ki praznuje 80 let, mama Angelca in sinova Polde in Marjan (iz družinskega arhiva)

Urban vozi cizo (iz družinskega arhiva)

v tisti pravljici – pomagali ruvati peso. Pa številni pohodniki, ki ob lepih popoldnevih ob koncu tedna preplavijo vas, in obvezno zaidejo tudi na Urbanovcov konec.

Gospodar Ivan je najmlajši, šesti otrok ata Poldeta, ki živi v stari Urbanovcovi hiši. Rodil se je 9. novembra 1961, starejši od

Tudi na večer polne lune je pri Urbanovcovih vrvelo. Prihajali so gostje, stranke, zvonili so telefoni, Urša se je vrtela po kuhinji, iz pečice je omamno dišalo, nad vsem in vsemi pa je bdela Melanija. Pomislim, da je sodobna, uspešna kmetija kot nekakšno podjetje. Gospodinja, ki

Letos na Marjanovi 50-letnici (iz družinskega arhiva)

njega so Polde, Nada, Marjan, Ciril in Andrej. Njihova mama Angela, doma iz Podgorja pri Kamniku, je zdaj že nekaj let pokojna, zato ata Poldeta na sprehode vozijo vnukinje.

je po izobrazbi kmetijska tehtnica, smer poljedelstvo, živinoreja, pa včasih tudi birokratinja, ki izpolnjuje vedno zapletenejše obrazce za različne razpise, nadomestila, ureja domačo spletno stran. In kuje

načrte. »Teh ne manjka,« pravi Melanija in seveda ji verjamem. Čeprav o njih noče govoriti, ne na glas.

Urbanovcova kmetija je, vsaj zame, nepredstavlljivo velika. Lahko v enem dnevu obhodiš njenih 85 hektarov? Pregledaš pašnike in travnike? Kdaj in kako sploh lahko izveš vse o žitju in bitju stoletne kmetije in njenih ljudi? Zdi se mi kot nekakšna zakladnica kraja. Tudi zato, ker vem, da sta Ivan in Melanija svojo ljubezen do domačije, Ravnika, narave že nevidno prenesla naprej, da sta v spomin svojih otrok zapisala številne zgodbe. Tudi stare, kot je tista o duhcih na mlaki, pa o ciganih na Ravniku in o sveti Barbari.

Med drobnimi zakladi večera je bil tudi Ivanov na natečaju nagrajeni jegermajster. Pokušala sem ga na kmetiji, ki je letos prejela laskavi naslov najlepše urejene turistične kmetije v občini Logatec.

Potem se poslovimo. Za hip sem postala na pragu in se razgledala. Med našim pogovorom se je luna dvignila visoko v nebo in mi svetila naravnost proti domu. Grem, za mano (ali pa kam drugam) pa je še kar naprej otožno bevskala Urbanovcova Lili.

Ingrid Kovač Brus

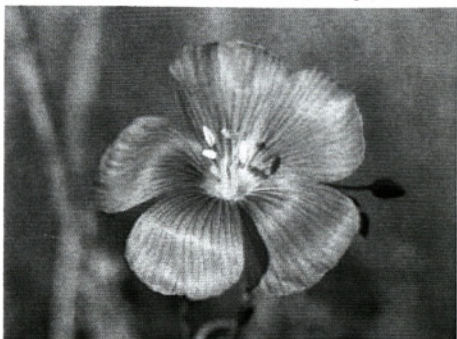
P. S.: Za kmetijo pa se skriva še eno presenečenje, stara hiša s številko Ravnik 13, nekoč pri Cehevs, in če vsaj malo poznam Melanijo in Ivana, imata tudi z njo sto in en načrt.

LE PREDI, DEKLE, PREDI

*Le predi, dekle, predi,
prav lepo nit naredi,
da se ne bo krotičila
in tud' ne tkalca trgala,
dr dr dr dr dr dr*

Takole se začenja slovenska narodna pesem o predenju in tkanju, o lepih oblekah in življenju. V teh časih, ko se komajda sliši ljudsko petje, jo lahko v pristni izvedbi kristalnega glasu najdete na spletu, kjer jo prepeva Marija Mojca Pungerčar.

Zgodovina lanu pa sega že v leto 3600 pr. n. št., v Egipt. Njegova prvotna domovina je Azija, poznali pa so ga tudi stari Hebrejci, Grki

Lan (*Linum* sp.)

in Rimljani. V Srednji Evropi so lan poznali že koliščarji. Pridelovali so laneno seme, delali lanene vrvice, vrvi, mreže in tkanine. V železni dobi pa je bil lan že splošno znan. Od pradavnine do leta 1875 se je lanarstvo stalno širilo, zlasti v Rusiji, Franciji in Belgiji. Od takrat pa neprestano nazaduje. Glavni vzrok je bil v tem, da ročna preja ni prenesla stalne borbe s strojno prejo. Le v zaostalih krajih, kjer ni bilo denarja, pa zato več veselja do dela, se je lanarstvo ohranilo.

Lan so v naših krajih v preteklosti veliko gojili. Od začetka stoletja pa so ga čedalje manj sejali. Obdržal se je v nekaterih krajih vse do leta 1950. Gojenje se je okrepilo le še v kriznih obdobjih. V Kraljevini so imeli leta 1923 pod lanom 13.428 ha površine. Od tedaj naprej površina zasejana z

lanom upada. Izpodrinil jo je bombaž. Ponekod pa se je gojenje lanu ohranilo še do danes, predvsem za potrebe domače obrti, tako sta v Beli krajini znani le še dve kmetiji, kjer se še vedno ukvarjajo s to obrtjo.

Kako pa je bilo z vzgajanjem lanu na Ravniku? Včasih so tu nežno modri cvetovi prekrivali njive pod Korenčem, pri Gubinu, po dolini Lovretovih in pri Urbanovcu. Tako vesta povedati Ravničanki Marija Istenič in Angela Petkovšek, ki sta se odselili, vendar sta poznali to opravilo. Lan so na Ravniku pridelovali še nekaj let po drugi svetovni vojni, potem pa je zamrlo. Angela se spominja, ko je bil lan posejan pod Korenčem. Ko je bil zrel, so mladike poruvala, seme pa se je posmukalo z železnimi grabljicami na rjuho. Lan je bil sejan v vrstah, na tenko. Potem so ga razgrnile po senožeti, po bregu. Obračale so ga, da se je posušil, da je ovoj (lupina) odpadel. Potem so lan stolkle in iz njega dobile predivo. Predivo so očistile, potem so predle, da so dobile sukano nit, nakar so vse odpeljale h Kodrmac v Žejno dolino, kjer so imeli statve, da so predivo stkali. Iz njega so naredili platno in ga razgrnili po bregu, da ga je belilo

sonce. Za terice je bilo to slavnostno delo, za katerega so se lepo oblekle, privezale so si bele predpasnike, gospodinja pa jih je prijazno stregla.

Plešnarjeva Frančiška je prišla na Ravnik leta 1948. Dve leti so lan še sejali, potem pa to ni bilo več potrebno, saj so dobili flanelaste rjuhe, pravi. Pripoveduje, da so lanu potrgali glavice s tki. *riflom*, potem pa so ga dali »godit«, razgrnili so ga po bregu, da se je posušil in strhlenel, potem so ga potrli. Nekaj so ga imeli za klobce in so ga zvili na kup, nekaj pa za rjuhe. Tega so peljali h Kodrmac, kjer so tkali. Ko je bilo platno narejeno, so ga nesli na sonce in ga vsak dan močili, špricali, da ga je sonce belilo. Rjuhe so bile trde, prali so jih na roko in jih drsali s sirkovo krtačo. Rjuhe so kuhali s

Preja pri Gubinovih (iz družinskega arhiva)

LE PREDI, DEKLE, PREDI

na »gmajni« še sejali lan, po tem letu pa so to dejavnost opustili.

Anica Mrak, ki je pri Glč služila, je povedala, da so lan sejali, poruvali, rahljali (da je odpadlo seme), ga nesli za 3 tedne na senošet, da se je zmeščal, potem so ga trle. Iz klopke se je naredilo štrene, ki so jo oprali in nesli h Kodrmac. Po vojni so začeli kupovati rjuhe.

pepelom, da so bile snažne in bele.

Glčev Ivan se pridelave lanu spominja na podoben način. Lan se seje, populi, nato orahlja. Razloži se ga v breg, pogrne, kjer stoji tri tedne. Nato se ga pobere in da na statve. Peč za sušenje lanu so imeli pri Urbanovcu, kjer je sušil Polde. Nato so predice predle. Na kolovratu so naredile štrene, ki so jih nesle h Kodrmacu, ki je iz štren naredil platno. Pri Glč so leta 1950

Taka je zgodba o lanu. Franciška mi pokaže rjuhe, ki ležijo v kredenci. Malo so obrabljene, ravno prav zmeščane, da se vidi prefinjena struktura stare tkanine – nit za nitko, ki so jo tkale roke neznane ženske. Pri Angeli dobim še snop lanu, ki ga je lani posejala tako za okras. Drobne glavice bom odela v zlato, da mi bodo krasile praznične dni, v spomin na stare dni.

*Poštena je predica
in stara je resnica,
da tisto deklet kaj velja,
ki obleko vso domačo ima,
dr dr...*

*Le predi prav vesela,
boš lepe pesmi pela,
kolovrat pojde rad okrog,
bo tekla lepše nit od rok,
dr dr ...*

*Boš tanko nit storila,
da ne bi pozabila,
kako življenje nežno je,
ki kakor nit pretrga se,
dr dr...*

Nives Kovač

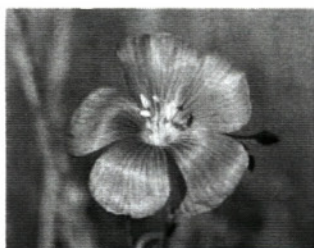
SPOMINI ANE KOBAL NA LAN IN PLATNO

zapisala Ingrid Kovač Brus

Lan je sejala mama in sejati ga je bilo treba na gosto, da so zrastle tanke bilke. Lanu se ne žanje, ampak ruje, da ga je več. Ruvati ga je pomagala tudi Ana, gost je bil kot mah in močno ga je morala otresti. Pobirali so ga s srpom, potem so ga po senošeti lepo zložili v vrste in tam je ostal tri tedne, da se je osušil. Trava je kar rasla skozenj. Potem so ga dali v skladišče, pozimi pa so ga prinesli v hišo. Sušili so ga še pred kmečko pečjo, pri Urbanovcu pa so imeli peč za sušenje lanu. Zunanost bilke je odpadla, potem pa se ga je trlo. Vse je moralo biti zelo suho, da je šlo s trlico lepo stran. Trlo se je čez dan, čeprav so elektriko dobili že leta 1936. Enkrat se je trlo pri enem, drugič pri drugem.

Do pusta je moral biti lan opreden. Vsaka gospodinja je predla sama doma. Ko je bil spreden, so ga dali na vreteno, da se je naredila štrene. Štrene so močili v lugu iz bukovega pepela. Potem so šli v Cajno k Jošku in ga prali. Na potoku so se s pomočjo nekakšne ploščate sablje od lanu odluščile še zadnje luščinice. Po pranju so ga posušili, zvali v klobke in peljali h Kodrmacu, kjer so imeli statve.

Platno je bilo treba najprej sešiti in zarobiti, potem pa so ga nesli ven, da se je belilo. S platnom so ravnali zelo spoštljivo. Ko se je lanena rjuha na sredini izrabila, so jo po sredini razparali, obrnili okoli in še enkrat zašili. Pa je bila spet dobra.

ZAHVALA

16. avgusta 2008 je umrl najin oči
CVETO KOVAČ

Hvala vsem, ki ste bili v avgustovskih dneh z nama.

Ingrid in Nives

NAŠ ATA POLDI JIH IMA ŽE 89...

»Ata, a greva danes na špencir,« naznanim atu sončnega in prijetno toplega jesenskega dne. »No, pa pejmo pogledat, kaj delajo po Ravniku,« mi zadovoljno odvrne. Ko se nekako povzpneva na prvi klanček, me vedno vpraša: »Kam pa greva? Sej greva Glča pogledat?« Moj odgovor je pritrdilen pod pogojem, da mi bo med potjo kakšno zapel. Zato, ker vem, da bo z veseljem.

Tako se sprehajava po Ravniku in si prepevava. Ata zelo rad poje in vedno me preseneti s kakšno novo pesmijo. Seveda ko koga srečava, ga pozdraviva, potem morava pa hitro naprej, ker se mu mudi. Tedaj ga vedno pohecam, če ga čaka kakšna »fejst punca.« Pa se samo hudomušno nasmeje.

Ko odhajava od Glčevih, kjer naju vedno lepo pogostijo, vedno vpraša: »Kaj pa pri Kovač, je kdo doma?« In tako zavijeja še do Kovača, ko pa sva že tako blizu Francke, greva pogledat kaj počnejo še na drugem koncu Ravnika. V tem času se ata rad malce bolj razgovori kot sicer in zapoje malce bolj glasno, si da duška. Ata je od vedno rad pel.

Ko najin pogovor naleti na njegova leta, me vpraša, ali jih že ima sto, in potem vedno odšteva, koliko let še, da jih bo sto. In manjka samo še 11 let in jih bo res sto. Natančneje, 17. oktobra je minilo 89 let, odkar ata živi v isti hiši, kot se je rodil. Rodil se je očetu Francu Nagodetu, ki je bil rojen 20. 11. 1876, in materi Mariji Šemrov iz Novega Sveta, ki je bila rojena 24. 10. 1888. V družini je prevladoval moški spol, ki pa sta ga poleg matere lepšali še dve sestri in sicer pokojni Marija in Pavla. Po vojni sta ostala za vedno pogrešana brata

Ata Polde z družino (foto Š. N.)

Ciril- Metod in Franc. Brat Ivan je umrl v Argentini, kjer ni imel potomcev, brat Andrej je umrl v Italiji, v Hotedršici pa še živi brat Jože. Eden izmed bratov je bil tudi mrtvorojeni, ki pa ni imel niti imena.

Ko ata kdaj pa kdaj povprašam po šoli, se samo hudomušno nasmeje in reče, da on že ni hodil v šolo, ampak se je raje skrival v grmovje. Opravil je sicer neko osnovno šolanje, ampak je vedno imelo prednost delo doma, kot se je za tisti čas tudi spodobilo. Vojsko je odslužil v Nišu, od koder je med vojno tudi kar peš odšel na lepi Ravnik. Tudi med drugo svetovno vojno mu je bolj prijala domača topla peč, vendar tu ni bilo varno in jo je ucvril proti Avstriji. O teh dogodkih še posebej rad govori, predvsem kako je delal »na štek,« kakor sam pravi. Vojna mu je odvzela tudi dva brata, on jo je na srečo srečno preživel. To govori tudi o tem, da je bil izjemno iznajdljiv in prebrisan fantič, ki se ni dal kar tako. Vsakdo izmed starejših Ravničanov zna

povedati, da jim jo je ata pošteno rad zagodel in popestril vaško dogajanje. Prišlo je leto 1953, ko se je ata sklenil oženiti z zelo skrbno gospodinjjo Angelco, ki se je rodila 5. 9. 1924. Slabo leto po poroki mu je umrl oče, ki je takrat štel 78 let, in ata Polde je dokončno zagospodaril na kmetiji. Navajen je bil trdnega dela, znan je bil predvsem po zgodnjem vstajanju, v kar ga je prisililo tudi takratno delo. Te čase je namreč imel obrt na žagi venicijalki, oblast pa ga je nekako prisilila, da je denar služil tako rekoč »na šverc.« Včasih mi je ata zelo rad pripovedoval, kako so vstajali ob dveh zjutraj in delali, skrivali les in ga preprodajali. Po njegovih pripovedovanih sodeč je bilo vse skupaj zelo napeto, naporno, za poslušalko kot sem jaz, pa zelo zanimivo. Še sedaj mi včasih v večernih urah v hecu reče: »No, pa pejmo spat, zjutraj je treba zgodí vstati, da bom šel na žago, pol pa kositi.« Ja, smisel za humor ga zagotovo spremlja še sedaj.

Seveda so doma imeli poleg žage še kmetijo, okrog 15 glav govedu, nekaj pujsov in konjev. Za popestritev zimskih dni je pogostokrat rad poprijel za harmoniko in v dobro voljo spravil vse okrog sebe. Rad je obiskoval sovaščane, še raje pa se je z njimi dobival v gostilni in jim katero zagodel. Večkrat se ga spomnim, kako je plezal po lestvi, da je prišel do kapljice rujnega, pa je bil takrat že čez 70 let star. Tudi danes še vedno rad katero zagode in popestri naš dan tako ali drugače.

Še ne dolgo tega pa je pogostokrat v roke prijel vse potrebno za pletenje košar, takšnih in drugačnih velikosti. Skupaj z mamo Angelco sta imela kar mini obrt, on je izdeloval mini košarice, mama pa je delala male kokoške, ki sta jih posadila v košarico.

Rodilo se jima je pet sinov in ena hči. Najstarejšemu sinu Poldetu sledi Nada, ki je vedno znala narediti red med fanti, njej sledijo Marjan, Ciril, Andrej in Ivan, ki je ostal doma na kmetiji. V družini je bilo vedno pesto, ata in mama Angelca pa sta za svoje otroke, po njihovih pripovedovanih sodeč, zelo lepo poskrbela in jih vzgojila v verskem in preprostem duhu.

Pri svojih 89 letih ima ata kar 19 vnukov in zaenkrat 4 pravnuke. Ena izmed vnukinj sem tudi jaz, ki sem starega ata, oziroma Poldija kot mu rečemo v hecu, opisala bolj skozi lastne oči, oziroma na podlagi informacij, ki mi jih je zaupal večinoma on sam. Vsekakor pa je poln lepih in grenkih spominov, o katerih se zelo rad razgovori, vendar mora imeti dan za to.

Ob koncu pa naj atu v imenu vseh zaželim vse naj boljše in čim več zdravja in lepih trenutkov v krogu svojih najbližjih.

Silvestrska noč

Spet najdaljša je noč,
prelepa kot že prej nekoč.
Utrip raznobarnih lučk,
pnejo ognjemeti se v nebo,
vse se blešči ob polnoči.

So ugasnile luči,
kazalec kaže polnoči,
izmenjamo voščila si.
Toplo si stisnimo dlani,
besede lepe podajmo si
zdravja, ljubezni iskreno v oči.

Veselje se vrti,
kraguljčkov glas zveni,
novo leto naj živi,
bodimo srečni vsi.

Sabina Nagode

SUDOKU

Vaša naloga je, da prazna polja zapolnite s števkami od 1 do 9. Vsaka številka se lahko pojavi samo enkrat v vsaki vrstici oziroma samo enkrat v vsakem stolpcu, pa še: vsaka številka se lahko pojavi samo enkrat v vsakem od devetih poudarjenih kvadratov. Rešitev je samo ena.

			6		3			
		1				2		
9	6						7	8
		6	5		9	7		
1	7						5	2
		2	1		7	4		
8	4						2	9
		3				8		
			8		6			

Napisala in sestavila Metka Petrič

GIMNAZIJKJA METKA PETRIČ

Metka je letos postala dijakinja 1. letnika gimnazije v Postojni. Ker vsi vemo, da je v osnovni šoli prejela kar lepo število priznanj in nagrad, smo se odločili, da z njo opravimo intervju.

Vsi vemo, da si v osmih letih dosegla zelo veliko priznanj praktično na vseh področjih. Katero pa tebi pomeni največ? Zakaj?

Lih ne vem kolk jih pa spet nisem dosegla: zlato iz matematike, logike in biologije in srebrno iz fizike. Največ mi pomeni zlato iz matematike, saj sem bila zaradi dobrega dosežka povabljen na poletno šolo v Bohinj, kjer sem se imela zelo lepo.

Sedaj si dijakinja prvega letnika. Kje ti je bilo bolj všeč, v osnovni šoli ali sedaj? Je gimnazija veliko zahtevnejša kot osnovna šola?

Všeč mi je bilo v osnovni šoli in tudi v gimnaziji se dobro počutim. Samo to me moti, da pridem kasneje domov in imam manj prostega časa. Zaenkrat še ni tako težko, a mislim, da se bom morala bolj učiti kot v osnovni.

Že kaj razmišljaš o nadaljnjem šolanju? Že veš kaj boš, ko »boš velika«?

Že razmišljam, a zaenkrat še ne vem, kam bom šla po gimnaziji in kaj bom delala, ko bom velika.

Metka s stricom Simonom na Mali Mojstrovki

Kaj pa na sploh še rada počneš?? (Ti je všeč kakšen šport, rada gledaš filme, bereš??)

Za šport nisem najbolj navdušena – najbolj mi je všeč plavanje. Rada pa gledam tv in berem knjige. Pa vsak dan peljem psa na sprehod.

Najljubši predmeti v šoli??

Všeč so mi predvsem naravoslovni predmeti, saj mi tudi bolj grejo kot jeziki. Npr. matematika, biologija.

Polona in Špela

Utrinki iz življenja ob rapalski meji

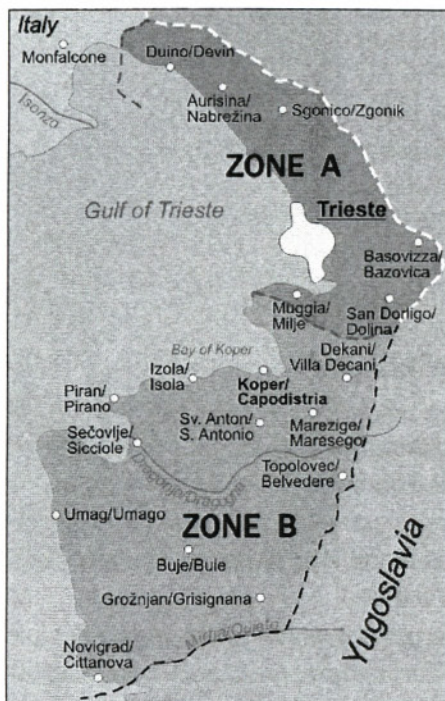
Zgodovinski uvod

Velike razlike v gospodarski razvitosti držav pred 1. svetovno vojno, divji kapitalizem, potreba po novih ozemljih in prevladi, zapostavljanje manjših držav in narodov so bili glavni vzroki za začetek 1. svetovne vojne. Mali narodi in njihovo ozemlje so bili predmet trgovanja med velikimi in brez besede pri odločanju. Kot odpor proti temu so nastajala tajna politična gibanja, med katerimi je bila tudi Mlada Bosna. Njeni pripadniki so izvedli atentat na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu leta 1914. Atentat sta izkoristili Nemčija in Avstro-Ogrska za vojno napoved Srbiji, Franciji in Rusiji. Računali sta na zvestobo Italije in nevtralnost Velike Britanije, a se je pričakovana hitra vojna spremenila v dolgotrajne spopade na frontah, človeške izgube so se štele v tisočih in milijonih.

Zaveznica centralnih sil Italija je najprej razglasila nevtralnost, nato pa s spretno diplomatsko igro izsiljevala na eni strani Nemčijo in Avstro-Ogrsko, na drugi strani pa antantne sile, kdo ji bo ponudil več. Njeni interesi so bili na vzhodnem Jadranu, zato je aprila 1915 v Londonu podpisala tajni sporazum, po katerem naj bi v primeru zmage antantnih sil dobila ozemlja Avstro-Ogrske, med drugim tudi slovensko Primorsko do razvodnice med Črnim in Jadranskim morjem. Zato je Italija odprla četrto fronto (Soško fronto) na meji z Avstrijo, od Švice do Tržaškega zaliva. Najhujši boji so potekali na Krasu in v slovenskih gorah ob reki Soči. Soška fronta je zahtevala skoraj milijon življenj, med njimi številna slovenska. Okrog 100 000 Slovencev se je moralo izseliti, njihovo premoženje je bilo uničeno. Zaradi tega in zaradi močnega italijanskega nacionalizma so Slovenci čutili boje na Soški fronti kot obrambne boje. Jeseni 1917 so z Nemci okrepjene enote avstro-ogrške vojske v največji gorski bitki doslej (imenovani čudež pri Kobaridu) prebile italijansko bojno črto in potisnile Italijane

daleč nazaj v Furlansko nižino.

Vojna se je končala novembra 1918. Na mirovni konferenci januarja naslednjega leta v Parizu so si glavno besedo vzele ZDA, Velika Britanija, Francija in Italija, zato so jo mnogi občutili kot krivično, tudi Slovenci. Kljub temu, da je bila Italija na Soški fronti premagana, je dobila pravico do tujih ozemelj. Novembra 1920 je bila v italijanskem letovišču Rapallo določena meja med Italijo in po vojni nastalo Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Potekala je od Mangarta, prek Triglava,

Cona A in cona B

Blegoša, Hotedršice, Planine, Snežnika do Reke. Na italijanski strani je ostalo okrog 340 000 Slovencev, izgubljena je bila tretjina slovenskega ozemlja, ki je bilo gospodarsko dobro razvito. Italijanski nacionalizem in fašizem je pri Slovencih izzval splošen upor. Spodbudila ga je Orjuna, leta 1924 pa TIGR, katerega namen je bil z nasilnimi akcijami zbuditi pozornost svetovne javnosti, ustrahovati organizatorje raznarodovalne politike, Slovence pa spodbujati k upor in zaupanju v možnost združitve v enotno domovino. Rapalska meja je ves čas obstoja do leta 1941 pomenila v zavesti Slovencev skelečo in nezaceljivo rano.

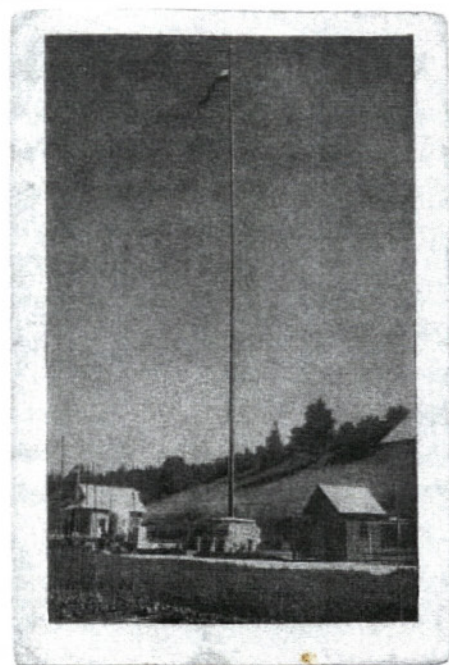
Kako se rapalske meje spominja Jože Nagode (po domače Urbanovcov Jože)

V njihov dom na Ravniku so vsakodnevno prihajali prebežniki iz Italije. Lačni, včasih prezeblji. Najedli so se, vprašali po najbližji poti do Logatca, da bi se z vlakom odpeljali v Ljubljano in odšli. Od njihovega imetja nekje na Primorskem je ostal le na pol prazen nahrbtnik, ki so ga nosili s seboj. Ko je prišel na oblast Mussolini, so bile smreke in zidovi ob meji polepljeni z njegovimi slikami. Urbanček iz Novega Sveta je bil na jugoslovanski strani, nad njihovo hišo je stala graničarska baraka, z nasprotnne smeri pa jih je opozarjal fašistični križ. Meja je bila označena z večjimi kamni imenovanimi konfini. Nekaj jih je ostalo do danes. Meja je potekala v ravnih linijah od konfina do konfina, steze pa so vijugale, nekaj časa po jugoslovanski, nekaj časa po italijanski strani. Jože se spominja, da so graničarji ugrabili neko žensko, ker so domnevali, da vohuni za Italijane. Skrili so se v grmovje in ko je ženska stopila na jugoslovansko stran, so jo prijeli. Vohunov oziroma ovaduhov je bilo v obmejnih krajih veliko. V Hotedršici se spomni štirih, ki so vohunili za Italijo in so bili po odkritju zaprti v Beogradu. Ovaduhi so poslušali, kaj govorijo ljudje in prenašali novice obmejnemu žandarjem. Ljudje so si namreč k boljšemu življenju pomagali s tihotapljenjem, riž in tobak so z italijanske strani nosili v Jugoslavijo in prodajali po višji ceni, les, konje, krave in vole pa tihotapili v Italijo.

Kmetje, ki so imeli posest v obeh državah, so dobili italijansko osebno izkaznico »carta d'identita«. Z njo so lahko prehajali mejo, sicer prehod ni bil mogoč. Doktor Šemrov iz Ljubljane, ki je hotel prisostvovati pogrebu svojega brata na italijanski strani, je moral zaprositi za prehod meje graničarje, nato je dovoljenje nekdo z izkaznico nesel karabinerjem, da so ga potrdili, šele potem je smel dr.

Šemrov prestopiti mejno črto.

»Carto d'identita« so imeli vsi na Ravniku, tudi Jože. Mati ga je v Italijo večkrat poslala po riž. Čeprav je smel prenesti čez mejo le 3kg, je kupil 4 ali 5 kilograme. Po prerekanju z graničarjem na meji, ki mu je očital, da nosi preveč, ga je le-ta spustil naprej. Tehtal graničar ni, čeprav je vedel, da je količina večja od dovoljene. Niso pa bili vsi graničarji tako popustljivi. Marsikdaj so v naložen voz sena zabadali vile, da bi prebodli

Zastava na meji v Hotedršici med 1. in 2. sv. vojno

morebitne skrite vreče riža. Gorje ljudem, če so se vsula zrna na tla, zaporna kazen jim ni ušla.

Kmetje, ki so imeli gozdove na obeh straneh meje, so v Italiji prodajali les, saj je bila cena debelih »krlov« v Italiji kar štirikrat višja od tiste v Jugoslaviji. A v Italiji so smeli prodati le les, ki je zrasel na zasadenih tleh, ne v Jugoslaviji. Ker pa je edina pot iz gozdov vodila po jugoslovanski strani (Kalce – Hotedršica – meja – Godovič), so morali naloženi voz v »italijanskem« gozdu pregledati italijanski financarji, zapisali so zapisnik, ki se je imenoval »alenka«, nato so tovor zaplombirali. Kmet je voz odpeljal v Godovič, kjer je les odkupoval Pagon, kasneje se je pojavil Tombini, ki je les odkupoval takoj za mejo. Da bi tudi »jugoslovanski« les dobro prodali, so si kmetje pomagali z zvijačo. Voz, ki so ga pregledali financarji, so naložili z drobnim, malo vrednim lesom. Na »alenki« so označili les z oznako 3 / 4, kar je pomenilo: debelina tanjšega dela debela je bila približno 3 cole, debelina močnejšega dela pa 4 cole. Ponoči so kmetje voz skrivaj prepeljali v Jugoslavijo, s posebnimi kleščami so odstranili plombo, droben les zamenjali z debelejšim in tovor znova zaplombirali. Na »alenki« so 3 / 4 spremenili v 6 / 9 in les naslednje jutro

v Godoviču prodali. Seveda pa vse to početje ni minilo brez strahu in nervoze, saj so bili obmejni vojaki in policaji vedno na delu, takratni vozovi brez gum na kolesih pa ne ravno tihi pri vožnji. Jože se spomni tudi opozorila vojaka, naj tega ne počnejo več, ker jih bodo zalotili pri delu. Nekaterim vojakom obeh strani je bilo napeto, sovražno ozračje prav tako nevzdržno, kot domačinom.

Onstran meje so ljudem kratili pravice, niso smeli izražati svoje narodnostne pripadnosti. Jože pripoveduje: »Spominjam se matere, ki je nam, otrokom, dostikrat rekla: »Pojdite na Gubinov grič in glasno zapojte!« Pesmi so se slišale daleč v dolino, tja čez mejo v Novi Svet, kjer so lačna ušesa vsrkavala svobodno slovensko pesem. Na tak način so se oglasili pevci iz celega Ravnika. Za nas otroke je bil to užitek, starejši pa so tako sporočali svojim sorodnikom in prijateljem, da niso zapuščeni, da jih spremlja ljubljena slovenska beseda.»

Zahvaljujem se Jožetu Nagodetu za sodelovanje in profesorici Nadi Trebec za pomoč pri zgodovinskem uvodu.

Jolanda Babič Petrič

IZ RAVNIŠKE PRETEKLOSTI

Veselica pri Grižarju 1952, vsi starejši od 16 let so delali ravniško cesto. Da bi zbrali denar, so pripravili veselico. Od desne Ciril, na sodu Grižarjev Franc, toči Urbanovc Polde, Habjancov Vinko drži v naročju Vido Petrovčič, zraven Grižarjev oče Jože, v naročju ima sina. Na harminiko igra Grižarjev Ivan, zadaj Grižarjeva mama. (iz arhiva Angele Petkovšek)

Angela Petkovšek, stara 3 leta, in dve pestri, ena drži v naročju sestro Cilko, 1938-39 (iz arhiva Angele Petkovšek)

TEŽAK KRUH ANICE ŽUST

Rodila se je 30. maja leta 1922 pri Tomašk, v hiši, ki se je držala stare. V družini se je rodilo enajst otrok, od tega je poleg nje živa še sestra, ki živi v Ljubljani. Njena življenjska pot je zgodaj postala hribovita (dobesedno) in jo nosila sem ter tja. Od Tomaška je šla pri sedmih letih služiti k Dolenc za pastirico. Od Dolenca je šla za pestrno h Grižarju, potem za pestrno k Moljk v Žibrše, pa nazaj na Ravnik h Korenč in spet nazaj h Grižarju. Pri Korenč je zbolela za davico, dva meseca je bila v bolnici, vendar so jo domov spustili z bacilom in ji rekli, da naj ne služi v hiše, kjer so otroci ali stari ljudje. Tako je šla h Glč in tam ostala 25 let.

Mama - Glčeva ančka, stara 28 let, hčerki Anica in Marija in stara mama Klementina (iz družinskega arhiva)

Pri Glč je spoznala tudi svojega moža Ivana Žusta, rojenega leta 1922, ki je na domačiji skrbel za živino. Poročila sta se in naprej živela pri Glč. Tu je spet posegla vmes usoda, saj je bila Anica poročena samo 14 mesecev, ko je mož padel pri domobrancih. Hčerka Anica je bila stara 8 mesecev, ko je izgubila očeta, hčerka Marija pa ga sploh videla ni, saj je bila v maminem trebuhu šele dva meseca. Ko je hčerka Anica povila svojo hčerko Sonjo, so se z Ravnika preselili v Hotedršico k Tič, pozneje pa v hišo, ki sta jo sezidala Anica in zet Jože. Pravi, da jo še sedaj stisne pri srcu, tako ji je bilo hudo, ko je odhajala z Ravnika. Tudi gospodar pri Glču je bil tako dober in njene otroke je imel rad kot svoje. Zapisal ji je nekaj zemlje, da se bo imela na kaj opreti.

Spomini na ravniške dni? Veliko so morali delati, sedaj so za vse stroji, takrat je bila njihova moč. Tudi na bale niso kaj veliko zahajali, saj je bilo treba zjutraj vstati. V nov dan, v boj za kruh

...

Mrakova družina

Nives Kovač

ANINIH 16 LEPIH RAVNIŠKIH LET

Ana Petkovšek se je rodila v ravniški mežnji 27. maja 1934 in na Ravniku živela šestnajst let. »Kolk so bla to lepa leta!« Njen oče je bil Grižarjev Ivan, mama pa Balantinova Jožefa iz Hotedršice. Ana je bila njun najmlajši otrok. »Osem otrok v mežnji je imelo enaka imena kot otroci pri Tomašk in Plešnarju.«

Mežnar na Ravniku

Ata je imel mežnjo v najemu in tudi nekaj zemlje, nekaj pa je bilo cerkvene. Pri Grižarju so imeli živino, pri Plešnarju in Tomašku so dajali v kozolec ječmen, pšenico, koruzo... Imeli so dve ali tri glave živine in tri prašiče. Mama je bila zelo pridna, pri hiši ni bilo nikoli lakote, tudi med vojno ne. Ravniški kmetje so tudi odstopili zemljo za življenje mežnarja in njegove družine, on pa je moral v zameno skrbeti za cerkev. Služba je vključevala zračenje cerkve in plaščev, pranje srajc. Zvoniti so morali trikrat na dan. Pred 2. svetovno vojno pa so ob 4.00 zjutraj zvonili tudi *sveto jutro*. Maš na Ravniku ni bilo veliko. Na sv. Marka je prišla čez Mladej iz Hotedršice procesija, na sv. Florijana so prišli gasilci, tretja nedelja v juliju pa je bila ravniška nedelja. In nanjo so bili zelo ponosni. Cerkev je sicer posvečena sveti Barbari, ampak takrat je zima, zato so imeli svoj praznik raje julija. Mežnarjeva naloga je bila, da je cerkev pripravil za mašo. Poleg tega je moral zvoniti pokojnim.

To je bila res prava služba, čisto nikamor se nisi mogel premakniti. Sicer pa je bil ata tudi pravi pritrkovelec, znal je šestnajst različnih melodij.

Res zgodaj zjutraj je šla Ana v zvonik navit uro in vedno je pokukala skozi lino. Spodaj se je iz vseh ravniških dimnikov kadilo, Hotedršica je bila kot morje, Šajsna ravan pa vsa v soncu.

Čuden božič

Na božične praznike Ana nima najlepših spominov. Na sveti večer so morali že ob treh popoldne v hlev, potem so šli hitro okoli ogla, Ana je nosila križ, ker so bili samo še trije pri hiši, odmolili so en rožni venec, potem pa so šli hitro zvonit. Tričetrt ure so pritrkavali, da so ostali Ravničani lahko odmolili tri rožne vence. Božič je bil res dramatičen. Ko so nehali pritrkavati, so premraženi zlezli na peč. Ampak potem je bilo treba že k polnočnici! S sosedovim Tonetom sta naredila bakle, vanje sta nalila petrolej in svetile so vso pot. Ko so se vrnili iz Hotedršice, jih je doma pričakala neskončno dobra špehova potica. In še preden so se spet ogreli, so morali pokonci, zdaj je bilo treba pritrkavati v praznično jutro. Največkrat je brila burja, zato so zaprli vse line. Takrat se ti je zdelo, da boš kar oglušel. Tone pa je lahko lepo spal!

Otroštvo med vojno in po njej

Ana se spomni, kako so bombardirali ravniško cerkev, ampak nobena bomba ni padla nanjo, vse so padle pred njo. Okoli cerkve so bili trije bunkerji in v njih mitraljezi. Ko so domobranci odšli, so pustili

vse orožje. S Tomaškovim Tonetom sta tekla k cerkvi in tam sta imela na razpolago vse, kar sta si poželega. »Joj, kako sva streljala!« Kot nora sta streljala z mitraljezi in metala bombe. Iz zvonika sta spuščala hiltne in hlebčke, ki so dogoreli, še preden so prišli do tal. Z brzostrelko sta v Tomaškovem hlevu streljala v gnoj, da kdo od domačih ne bi slišal.

Po vojni so hodili v šolo v Hotedršico in zelo dobro se spomni, kako so ob Bazinovem kanalu nekoč našli mrtvo kuro. In peli so za tisti čas hudo prepovedano pesem. Šla je takole:

Jaz nisem kriva,
da nisem živa.
Kriv je Tito,
ki je pobral vse žito,
in petletni plan,
ki je zahteval pet jajc na dan.

Ana Kopal z možem Francem (foto I. K. B.)

Laze

Ana si je želela postati medicinska sestra, pa je imel oče bolj starinske nazore. Septembra leta 1950 je šla v Laze pomagat na kmetijo strica Tineta in po tetini smrti tam kar ostala. Dolgo je stricu gospodinjila, čez dvanajst let pa se je poročila s Francem Kobalom iz Jakovice. Kupila sta Kolarjevo hišo in v manj kot sedmih letih se jima je rodilo sedem otrok.

Zlata poroka na Ravniku

9. maja 1957 sta Anina starša na Ravniku praznovala zlato poroko. Toda nekaj dni pred poroko, v sredo, so Ano aretirali. Bila je politična zločinka, ker je šla s sestro Zinko čez mejo in ji pustila nekaj denarja. Dva meseca je bila zaprta v Solkanu. Poroka, slavje, ki je potekalo pri Plešnarju, je tako minila brez Ane. Leta 1964 je njen oče umrl pri Plečniku v Hotedršici, mama pa se je potem preselila k njej in v Lazah preživela zadnje desetletje svojega življenja.

Pismo Ane Kopal vsem rojakom Ravničanom objavljamo na strani 3.

KONSERVIRANJE POSODE ZA SHRANJEVANJE MASTI

Nekega sončnega pomladanskega popoldneva smo se urednica RS, kulturna urednica in jaz – ljubiteljska restavratorka, ljubiteljica starega – odpravile k Plešnarjevim. Naš namen je bil najti kakšen star predmet, ki bi ga jaz – ljubiteljska restavratorka – »vzela v roke« in ga po svojih močeh iztrgala pozabi, mu dala nov sijaj, postopke pa opisala v RS.

Prijazno nas je sprejela je gospodinja Iva. Razkazala nam je prostore domačije, od pritličja do podstrehe. Mimo Plešnarjevih grem skorajda vsakokrat, ko pridem na Ravnik, v notranjosti stare hiše, v kmečki hiši pa sem bila samo takrat, ko je potekal potopisni večer, in šele zdaj sem zaznala mogočnost stare domačije in z njo povezanih preteklih časov.

Moja želja je bila, da najdemo kakšen (ne prevelik) leseno – kovinski predmet. Prvič zato, ker je ta kombinacija pri starejših predmetih zelo pogosta; predvsem pa zato, da bi izvedla in opisala postopke konserviranja lesa in kovine. Ko smo prečesale hišo, sta v končni izbor prišla žaga – lokarica (kovinsko rezilo, lesena ročajja) in manjši škafec, za katerega je bila gospa Iva mnenja, da so ga uporabljali za dviganje vode iz vodnjaka. Med prijetnim kramljanjem se nam je pridružil gospodar Andrej, ki je takoj popravil svojo ženo in nam pojasnil, da je to posoda, v kateri so shranjevali mast – odkar pomni hišni spomin, danes pa ne več. Za piko na i nam je povedal še zanimivo zgodnico, kako so pribežniku, ki se je med II. svetovno vojno kake pol leta skrival v dimniški lini, s tem škafcem pošiljali hrano in potrebščine. »Aha« sem si mislila, »to je to, kot vsak drug predmet ima tudi ta svojo zgodnico«. Prav zaradi zgodovine, zgodb povezanih z uporabo, patine, duše ipd. so bile starine zame vedno bolj zanimive kot nove stvari iz trgovine.

Posoda je bila videti že kar nekaj časa neuporabljena in v relativno slabem stanju, zato se mi je kljub majhnosti predmeta sprva zdel poseg na njej kar težak zalogaj... pa je šlo. Lepo po vrsti, po restavratorskih postopkih.

• Ocena stanja

Predmet je izdelan iz hrastovega lesa, povezan s tremi kovinskimi obroči. Dno je bilo prizadeto od lesnih škodljivcev, lesnih insektov; obroči močno zarjaveli – od rje prizadeta kovina je odpadala v plasteh (zgornji obroč je že med prevozom domov odpadel). Ker posoda (verjetno) že dalj časa ni bila v uporabi, je bila močno razsušena, v notranjosti pa namaščena in deloma plesniva. Starost neznana. Prostornina 5 l – sklepam po vrezani številki 5 na zunanji strani dna posode.

• Čiščenje

Ker je bila posoda umazana, mastna, plesniva in razsušena hkrati, sem se odločila celotno potopiti v vodo, pomešano s Plavim Radionom Saponije Osijek (slednjega za čiščenje lesa pogosto uporabljam, predvsem uspešen je pri odstranjevanju stare umazanije). Tako se je les navzel vlage, pa tudi plesen in mast se je z žično mrežico dalo odstraniti. Slednja samo površinsko, saj je les globinsko prepojen. V prejšnjem članku sem omenila, da voda pri restavriranju ni priporočljiva, brez nje pa sicer tudi ne gre. Tudi tu velja enako.

Kasneje, ko sem predmet osušila, sem z žično krtačo očistila obroče odvečnih plasti odpadajoče rje.

Voda Radion in škaf v škafu (foto M. K.)

• Strupljenje

Od lesnih škodljivcev prizadeta mesta, predvsem dno posode sem s čopičem večkrat premazala z insekticidom za les Borosol – S, proizvajalca Regeneracija, d.o.o., ki ga prav zaradi tega, ker je manj agresiven, raje uporabljam, kot pa npr. Fentin ali Belocid. Prvi je namreč manj smrdljiv in hitreje hlapi kot zadnja dva.

Tako prepojen predmet sem zaprla v polivinilasto vrečo za teden dni, potem pa sem ga še več tednov zračila v odprtem prostoru.

Pri uporabi prej navedenih preparatov sem upoštevala, da premet ne bo več služil prvotnemu namenu, torej shranjevanju prehrabmenih izdelkov. Sicer bi za uničevanje insektov uporabila žveplo.

• Utrjevanje, Voskanje

Glede na to, da je bil predmet statično dobro ohranjen, posebnega utrjevanja nisem izvajala, edino odpadli zgornji povezovalni obroč je bilo potrebno namestiti na prvotno mesto. Leseni del sem večkrat premazala s čebeljim voskom raztopljenim v terpentinu. Pri enem izmed proizvajalcev, JaLesu na Vrhniki ga prodajajo pod imenom »Čebelji vosek za pohištvo«, pri prodajalcu preparatov za restavriranje Samson Kamnik pa kot »Antični vosek za pohištvo«.

Ustrezno zmehčan vosek bi lahko nanašala s čopičem, jaz pa sem ga kar s krpico in kasneje les prepojen z voskom grela z grelno pištolo, da se je le ta vpil v les. Postopek sem 3-krat ponovila. S tem sem dosegla »voljnost« lesa in globinsko zaprtje luknjic, ki so jih izdolbili insekti.

Kovinske obroče sem premazala s polimerom za odstranjevanje rje, imenovanim Chalade. Ta ima dvojni učinek – rjo stabilizira, na kovini pa reagira z zaščitnim slojem, tako da je ta videti, kot bi bila polakirana. Le-tega v prosti prodaji (še vedno) ne morete kupiti, zato bi si v nasprotnem primeru lahko pomagala z Belinkinim Ferosanom, kot zaščitni sloj pa nanesla čebelji vosek, kot na les.

Ponovna namestitev zgornjega obroča (foto M. K.)

- **Končna zaščita**

Ker sem mi je zdelo smiselno, da predmet deluje čim bolj originalno, posebnih končnih premazov nisem nanašala. Kot končna zaščita v tem primeru sta služila vosek in Chalade. Vosek na površini lesa sem še »zdrgnila«, spolirala z bombažno krpo, da je les dobil nekoliko lepši lesk.

Končen videz posode je starinski, ima patino, procesi propadanja so stabilizirani.

Če se boste česa podobnega lotili tudi sami, vam priporočam uporabo osebnih zaščitnih sredstev, kot so ustrezne rokavice (nitrilne, lateks v kombinaciji s tekstilom, usnjene) glede na vrsto dela ter zaščitna očala in respirator kjer in kadar je to potrebno, pa tudi halja ali delovni kombinezon ne bosta odveč.

Pri delu in posegih na predmetu sem vodila delovni list, kjer sem na kratko opisala stanje pred posegom, vrste posegov na predmetu, preparate, ki sem jih uporabljala, in porabljeni čas (samo za delo), skupaj slabih 5 ur.

Ker predmet ne bo več služil prvotnemu namenu, lahko predstavlja samostojen okras, lahko pa je tudi okrasna, unikatna

Končni izdelek (foto M. K.)

posoda za lončnice in mimoidoče s svojo zgodbo spominja na zanimive pretekle čase.

— Kot vsake je tudi te »zgodbe« na tem mestu konec. Če sem s svojim razmišljanjem kakemu bralcu Sapce dala v razmislek kakšen nov pogled, utrinek ... in če bo kakšen star predmet manj romal v smeti ali na kres, je moj namen več kot dosežen.

Ravničanom in ostalim bralcem želim čim več mimih, dišečih sapic in pozitivnega odnosa do sebe in drugih. Srečno!

Mateja Kunc

ZAPISNIK O KONSERVATORSKO-RESTAVATORSKIH POSEGIH

Podatki o predmetu:

Predmet (vrsta, tip, znamka, model): posoda za shranjevanje

Material: hrastov les, kovina

Starost: neznana

Lastnik: Plešnarjevi, Ravnik 2

Sklop del, opis	Stanje pred posegom	Vrsta posega	Uporabljeni material, sredstva	Porabljeni čas (ure)/samo delo
čiščenje lesa in kovine	umazanija, plesen, obroči močno načeti od rje-odpada v kosih	čiščenje lesa, odstranjevanje rje	Plavi Radion, voda, žična kuhinjska gobica in Fe krtača	1,5
strupljenje lesa	les, predvsem dno, prizadeto in poškodovano od lesnih insektov	nanašanje insekticida	Borosol, čopič	0,5
utrjevanje kovine	zarjavela	utrjevanje in stabiliziranje rje	Chalade, čopič	≈ 0,5
voskanje lesa	mat	voskanje lesenega dela posode	bombažna krpica, grelna pištola	0,5
popravilo obroča	močno poškodovan od rje, odpadel	namestitev	leseni vzvod, kladivo	0,5
politiranje	mat	loščenje	lanena krpa, grelna pištola	1
				Skupaj: 4,5 ure

OPOMBA: za doseganje pričakovanih učinkov je priporočljivo vse preparate nanašati pri zunanji temperaturi $\geq 18^{\circ}\text{C}$.

RAVNIŠKI GOZDOVI: Pred tisoč leti bi v njih zaman iskali smreke

piše: doc. dr. Robert Brus, predavatelj na Biotehniški fakulteti v Ljubljani

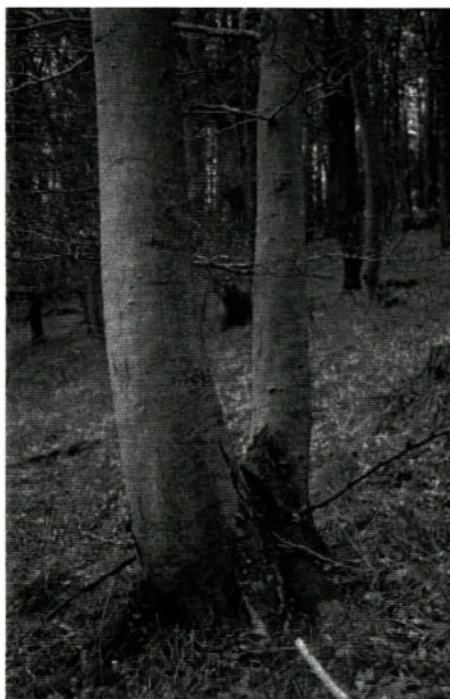
Začetki – največ bukke

Znano je, da je Slovenija pred naselitvijo skoraj v celoti poraščal gozd, saj je pokrival najmanj 93 % njene celotne površine. Prav nič drugače ni bilo na Ravniku, ki je bil v pradavnini gotovo povsem poraščen z gozdom. Po rastlinski sestavi današnjih gozdov in geološki zgradbi tal je mogoče sklepati, da je celotno območje od Hotedršice do Kalc ter med Cuntovo grapo in današnja cesto iz Hotedršice do Kalc skoraj v celoti preraščal bukov (pra)gozd. Prevladujoča gozdna združba je bilo tako imenovano bukovje s tevjem, katerega latinsko ime je *Hacquetio-Fagetum*. Bukve je bila v teh gozdovih absolutno prevladujoča vrsta, ki je površino poraščala tako na gosto, da so imele druge drevesne vrste mnogo manj možnosti za preživetje. In katere vrste so bile to? Na bolj svežih in globokih tleh, na primer po grapah in dolinah, so tu in tam rasle skupine velikega jesena ali gorskega javorja in ponekod navadnega gabra, gorskega bresta ali lipe, na bolj svetlih mestih se je našlo nekaj divjih češenj ali maklenov. V toplejših legah se je bukvi tu in tam pridružil kakšen mokovec, mali jesen ali črni gaber, med pionirskimi vrstami na mestih, kjer je bukve podrl sneg ali veter, pa se je razvilo nekaj jerebik, trepetlik ali vrb iv, včasih tudi leska, češmin, rdeči in rumeni dren, glog, trdoleska ali dobrovita. Skoraj čistih bukovih gozdov, vsaj podobnim prvotnim, danes ni več prav veliko, najdemo jih na primer na Ostrem vrhu nad Meževnikom in na več mestih po strmih pobočjih, ki se spuščajo v Cuntovo grapo. Kje pa so bili iglavci, se bo marsikdo vprašal? Na Ravniku jih razen kakšne posamezne tise skorajda ni bilo, najbližji rdeči bori so rasli šele onkraj Cuntove grape in najbližje

jelke šele v Travnem vrhu. Kaj pa smreka, ki jo danes srečamo na vsakem koraku? Na Ravniku je v prvotnih gozdovih prav gotovo ni bilo, najbližje smreke so verjetno rasle šele tam kje pod Golaki v Trnovskem gozdu.

Ravniški gozd v preteklosti – veliko sprememb

Z naseljevanjem so se gozdovi začeli seveda spreminjati. Naseljenci so gozdove najprej izkrcili v višjih in bolj ravnih ali položnejših legah, kjer je bilo mogoče zemljo obdelovati, zelo zgodaj so za pridobitev pašnikov in pozneje travnikov izkrcili tudi veliko večino gozdov po toplejših in položnejših jugozahodnih

Navadna bukev (foto R. B.)

pobočjih, ki se spuščajo proti današnji cesti Hotedršica – Kalce. Te površine so bile vse do 2. sv. vojne večinoma gole, največ so jih uporabljali kot travnike ali senožeti. Precej bukke, ki je prevladovala, so prebivalci še zlasti na lažje dostopnih mestih izkrcili tudi za kuhanje oglja in in

seveda za drva, v spodnjih delih pobočij, ki se spuščajo proti Novemu Svetu in kjer se pojavi apnenec, pa tudi za žganje apna (primer kaže fotografija na naslovnici Ravniške sapce 10). Seveda se je že zgodaj pojavila tudi potreba po gradbenem lesu, za katerega pa bukev, ki je je bilo v obilju, ni bila primerna. Zato so tudi na Ravniku začeli s sajenjem smreke, ki je dajala raven, razmeroma trajen, lahek in trden les in je bila za povprečno kmečko gospodarstvo daleč najbolj uporabna drevesna vrsta. Natančnejših podatkov o tem, kdaj so smreko v ta namen zanesli tudi na Ravnik, ni, verjetno pa je njeno sajenje tako kot še marsikje po Sloveniji največji razmah doživelo v 19. stoletju. Na račun krčenja bukovih gozdov so jo zasajali povsod, kjer se je dalo, in še nedolgo tega so ji pri gojenju gozda povsod dajali nesporno prednost pred bukvijo. Po 2. sv. vojni se je zaradi manj intenzivnega obdelovanja zemlje zaraščena Ravnika z gozdom spet začela povečevati, mnoge opuščene površine pa je spet počasi zarastel gozd v takšni ali drugačni obliki.

Stanje danes – premalo nege

Kakšno pa je stanje ravniških gozdov danes? Če sem malo kritičen, lahko zapišem, da ne povsod tako dobro, kot bi lahko bilo. Najboljša okoliščina je, da gozd porašča veliko površine in s tem varuje tla pred erozijo, v Cuntovi grapi varuje vire čiste vode za Logatec in tudi tam, kjer se nič ne gospodari, še vedno na novo zarašča opuščene površine. Kvaliteta gozdov pa razen svetlih izjem še zdaleč ni takšna, kot bi jo na tako dobrih rastiščih lahko dosegali. Če se še najde čas in volja za posek in spravilo debelejšega lesa, ki da nekaj drv, celuloze ali slabe hlodovine, pa vse prepogosto zmanjka časa za kvalitetno

pomladitev in nego, s pomočjo katere bi bilo mogoče pridelovati nekajkrat več vredno hlodovino, tudi furnirsko. Nega,

Navadna smreka in leske na zaraščajočem se travniku (foto R. B.)

na primer redčenje, je na velikih površinah žal zamujena ali pa je sploh nikoli ni bilo, marsikje se gospodari premalo načrtno in brez jasnega pogleda v prihodnost. Škoda je tudi zaraščajočih površin na najboljših tleh, ki so prepuščene same sebi in na katerih se razrašča leska, saj bi jih lahko zasadili s plemenitimi listavci, katerih les ima v zadnjem času na trgu še posebno visoko ceno in jo bo imel tudi v prihodnosti. Z malo dela velik učinek, ampak seveda ne takoj, pač pa šele čez več desetletij.

Še pogled naprej – manj smreke

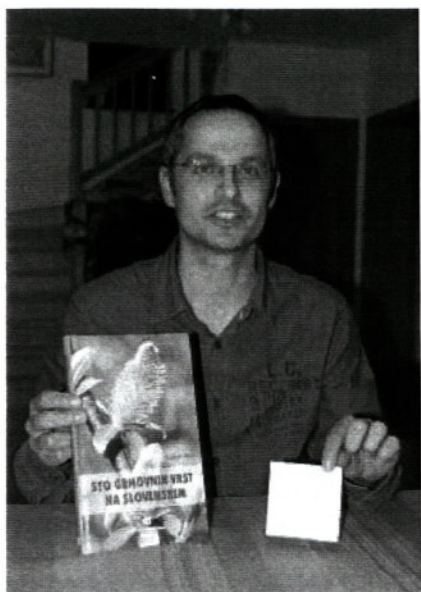
V prihodnosti bi bilo pri ravnanju z gozdom na območju Ravnika koristno vsaj dvoje: upoštevati pravo izbiro drevesnih vrst in več pozornosti posvetiti negi gozdov. Podnebne spremembe prinašajo veliko negotovosti, vsekakor lahko računamo na pogostejše suše in neurja, verjetno tudi na višje temperature, skratka na razmere, v katerih jo bo najslabše odnesla še vedno priljubljena smreka. Vetrolomi, suše in napadi lubadarjev, ki jim sledijo, že zdaj najbolj prizadenejo prav smreko, in ker bo v prihodnosti še slabše, bi se bilo treba njenemu sajenju v prihodnosti izogibati na vseh sušnejših južnih in zahodnih rastiščih, v močno vetrovnih legah in na plitvih tleh. Seveda ni potrebe, da bi se smreki povsem odpovedali, vendar je mesta za njeno sajenje ali pospeševanje skupaj z revirnim gozdarjem pametno izbirati zelo previdno in snovati mešane gozdove, na primer z bukvijo, nikakor pa ne čistih smrekovih sestojev ali celo nasadov. Tako zaradi večje odpornosti proti spremenjenim razmeram kot tudi zaradi izredno visokih potencialnih donosov bi se izplačalo pospeševati ali saditi plemenite listavce z visokovrednim lesom: divjo češnjo, veliki jesen, gorski javor in lipo, poskusiti bi veljalo tudi z orehom. Seveda pa bi bilo pri prihodnjem gospodarjenju z gozdom zelo modro še več pozornosti posvetiti

skrbni in dosledni negi, na primer redčenju, morda pa celo obvejevanju, s pomočjo katerega lahko vrednostni donos z majhnim vložkom povečamo za več kot desetkrat. Kot primer navajam ceno lesa divje češnje: odkupna cena na kamionski cesti za češnjeva drva je okrog 35 €/m³, medtem ko je cena furnirske hlodovine češnje nad 300 €/m³, za res najboljše sortimente, ki se prodajajo na dražbah, pa cena lahko poskoči skoraj do 1000 €/m³!

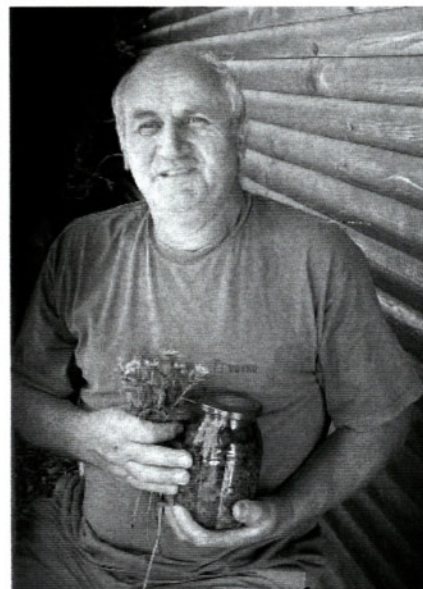
Divja češnja (foto R. B.)

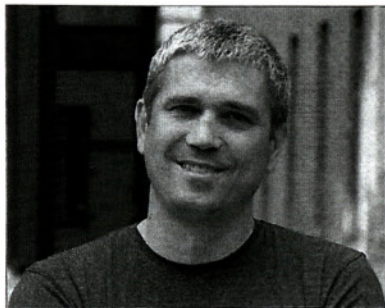
Star pregovor 'Kakor seješ, tako žanješ!' še zdaleč ne velja samo za ječmen in pšenico.

Astra montana je skrivnostna ravniška roža. 19. julija 2008 jih je Marica Rupnik našla samo še za droben šopek. Letos so cvetele zgodaj. Že tedne prej pa jih je nekaj namočila v žganje. Kozarec ima Franc v roki. Njihova moč je velika, pomagajo pri mnogih težavah. Vse ostalo je dobro varovana skrivnost. (ikb)

Pravilna rešitev rebusa iz 11. številke Ravniške sapce je bila RAVNIŠKE LE-POTICE. Robert Brus (na sliki) je izžrebal Jano Brus iz Hotedršice, ki bo odslej uživala ob prebiranju knjige *Sto grmovnih vrst na Slovenskem*. Nagrajenki čestitamo!

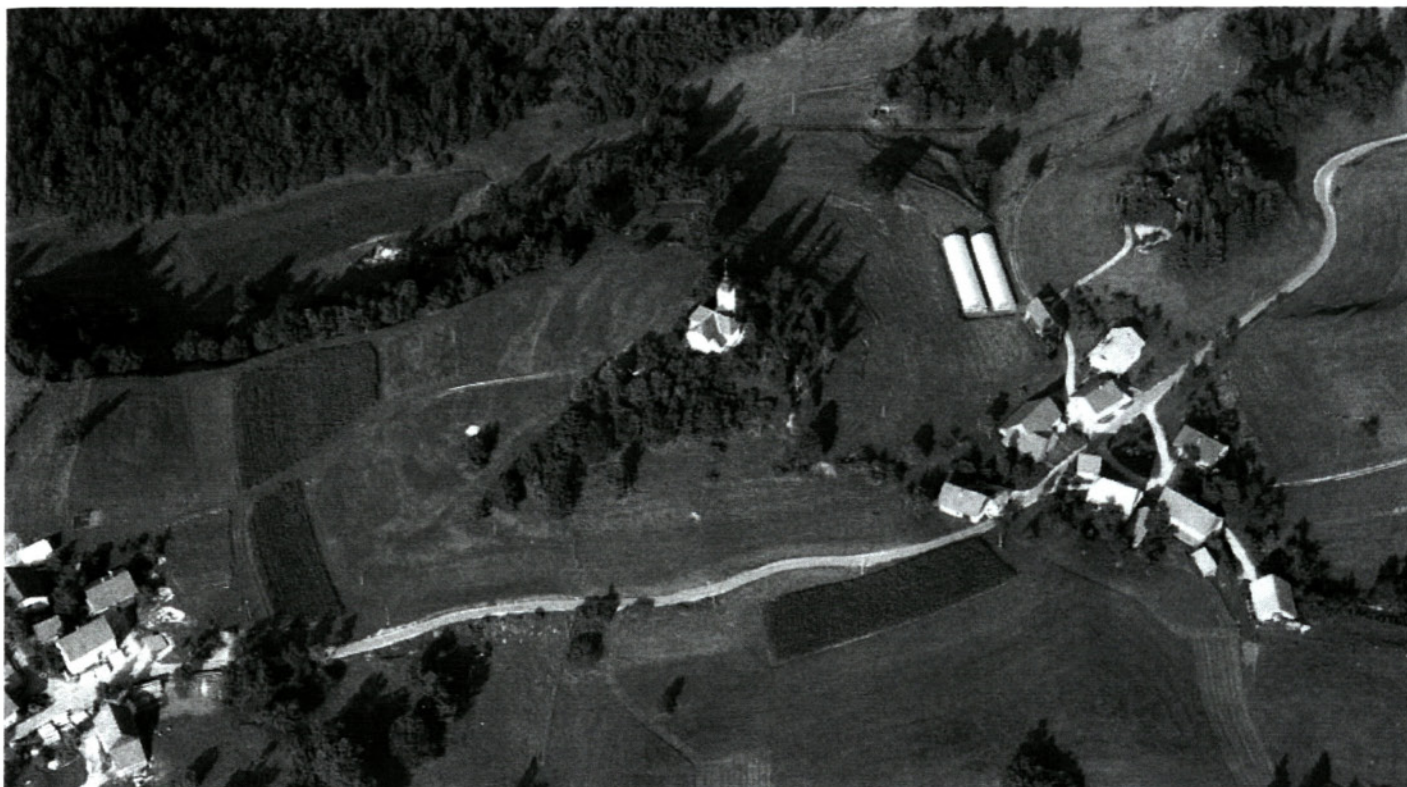

Metod Pevec je na Ravnik prvič prišel z Andrejem Žigonom. Takrat je bil mlad, a že znan igralec v slovenskih in jugoslovanskih filmih: *Ko zorijo jagode*, pa *Na svidenje v naslednji vojni*, ki so ga snemali v bližnji Planini. Po končanem študiju na Filozofski fakulteti se je zaposlil na Radiu Slovenija, od leta 1997 pa je v svobodnem poklicu. Napisal je nekaj romanov: *Carmen*, *Marija Ana*, *Večer v Dubrovniku*, zbirko kratkih zgodb *Luna*, *violine* in posnel več celovečercer: *Carmen*, *Pod njenim oknom*, *Estrellita* in nazadnje *Hit poletja*. Včasih ga še vedno lahko srečate na Ravniku, redno bere *Ravniško sapco* in z veseljem je sprejel njeno povabilo v goste.

RADOVEDNOST

Šel sem skozi gozd, sonce je nizko posvetilo, tenka srebrna pajčevina se je zabliskala pred menoj. Saj to se človeku v gozdu pogosto zgodi. Ponavadi z roko zamahnem in presekam pajčevino – seveda, kaj pa če je na drugem koncu kakšen klop, ki bi rad splezal name. Vendar hip zatem pomislim tudi drugače: ta vodoravno razpeta pajčevinasta nit med levim in desnim drevesom je dolga vsaj štiri metre! In se vprašam: kako je pajek naredil to nit? Je skočil z enega na drugo drevo in za seboj vrgel to svileno sled? Se je z enega drevesa spustil na tla, vlekel za seboj nit in se potem povzpел na drugo drevo in spet dvignil nit? Ne, to je preveč po naše, po človeško, majhnemu pajku bi se v podraščti nit stokrat zapletla. Se je pajek usedel na vejo in zadek obrnil z vetrom, spustil nitko, da se je oprijela sosednjega drevesa? Ta verzija je preveč improvizatorska. Vemo, zakaj plete mreže, ampak zakaj je napel to nit? Da je po zraku vrgel bližnjico do sosednjega drevesa? Ima na njem tudi kakšno podružnično lovišče? Morda ljubico, ki ga vabi? Skratka neznank je več kot niti. Kadar se zaplezam v takšna in podobna ugibanja, se pogosto spomnim: na Ravniku živi nekdo, ki bi mi znal to pojasniti - ko ga prvič vidim, ga vprašam. Potem seveda največkrat pozabim, ker pač pride kaj drugega, nič manj zanimivega. Ta človek z Ravnika me pravzaprav spominja na mojega dedka, ki je živel na nekem drugem lepem hribu. Bil je dedek in kmet, jaz pa majhen otrok, ki mu je ostalo v spominu, da dedek pozna skoraj vse skrivnosti tega sveta. Vedel je, kdaj je treba posekati les, da ostane zdrav, kakšen les je dober za ročaj, katerega je treba poiskati za zobe grabelj, kakšen les bo dolgo zdržal z eno nogo v zemlji, kakšen bo preživel na dežju, znal je skuhati les, da je postal mehek in upogljiv, po lastovkah in luni (pa tudi bo babičinem razpoloženju) je napovedoval vreme in še marsikaj. Veliko me je naučil. Od njegove male kmečke šole sicer ni ostalo veliko, pa vendar tudi nekaj velikega - igriva izkušnja in jasno spoznanje, da se za vsakim odgovorom skriva še eno vprašanje in tako naprej. Gotovo je bil prvi, ki mi je pokazal vznemirljivo pot pametne radovednosti. Pot je kasneje zavila po svoje, najprej seveda v šolo, kjer sem pogrešal učitelje, ki bi znali kaj razložiti tako kot moj dedek. Pač, spomnim se učiteljice biologije: bila je pred težko nalogo, da osnovnošolski mulariji razloži oksidacijo,

kemično reakcijo, pri kateri se veže kisik in izloča energija... Če bi začela na tem koncu in na tablo nakracala še kakšno abstraktno formulo, bi njeno predavanje gotovo propadlo. Ona pa je začela z vprašanjem, zakaj se pozimi iz gnoja kadi? Ker je topel, smo vedeli odgovor. Ampak zakaj je tudi sredi zime še kar topel? Kaj ga ogreva? Seveda, tudi gnitje je oksidacija, pri kateri se izloča toplota. Vedno je rada začela z uganko, z negotovostjo in nas po dolgi vznemirljivi poti privedla do odgovora. Imela je prav: vse kar je dokončno in samoumevno ni niti pol tako vznemirljivo kot tisto, česar ne vemo, kjer se začnejo skrivnosti, slutnje in ugibanja. Vsi smo po naravi radovedni, žal pa ni prav veliko učiteljev, ki so se pripravljani odpovedati imenitni vsevedni drži in se vsaj za pedagoško rabo vračati na ugibanje in radovedni začetek. Ne bom pozabil olajšanja na enem prvih predavanj na fakulteti, ko je profesor na eno od študentskih vprašanj odgovoril - oprostite, tega pa ne vem, veste, učitelj v srednji šoli mora vedeti vse, na fakulteti pa profesorji ne vemo vsega. Seveda je govoril o tem, da smo na tej stopnji učenja blizu tisti vznemirljivi meji, kjer se absolutne gotovosti redčijo in se približuje polje neraziskanega, neznanega. Ampak kakšna razbremenitev, da končno enkrat ni treba znati in vedeti točno tako, kot piše v učbeniku, kot je narekovala "vsevedna" učiteljica. Jaz pa sem ob tej priložnosti ugotovil, da sem enkrat na tej stopnji že bil. Takrat ko sva z dedkom ugibala, zakaj so v ledu mehurčki zraka, ki jih v vodi ni bilo, zakaj krave na pašniku pustijo strupene trave, zakaj lahko zvon pri svetem Mohorju in Fortunatu prežene nevihtne oblake. Morda sva midva z dedkom vedela bolj malo, ampak tisto malo je bilo zelo aktivno, živahno in zanimivo. Vedno sem si želel, da bi se trik mojega dedka in moje učiteljice biologije bolj razširil. Ni se. Učenje smo že skoraj v celoti prenesli na inštitucijo, na šolo, od te pa ni mogoče pričakovati, da bo vedno znova iskala pot do otroške radovednosti. Vsega seveda ni mogoče zapakirati v vznemirljivo skrivnostnost, ne kaže pa pozabiti, da je grška beseda filozofija sestavljena iz istih besed kot naša rad-o-vednost.

Pogled na Ravnik z neba.

SREČANJE Z ELZO (literarna nadaljevanka za stare in mlade)

piše: Nives Kovač

Elzo sem spoznala nekoč po naključju, ko sem brodira po oddaljenih močvarah zapuščenega, pozabljenega sveta. Moje vandranje me je odneslo globoko v gozd in ko sem se že vsa mokra in utrujena med vreščanjem ptic spraševala, ali nisem tokrat le pretiravala, so me noge zanesle na potko, kateri se je videlo, da je delo živalske roke. Sledila sem ji in se kmalu znašla pred srednje veliko hišico, ki je bila prav malo drugačna od drevesja - bila je namreč vsa zelena. Njene stene so bile izdelane iz mahu, polkna so bila ogromni lokvanji, ki so bili na široko razprti, in streha je bila pokrita z tisinimi vejami. Po polknih in zeleni svetlobi, ki je prihajala izpod vrat, sem sklepala, da je nekdo doma. Pa še nekaj je pričalo o prisotnosti živega bitja, skozi okna so namreč prihajali zvoki radijskega sprejemnika.

Kar pogumno sem potrkala. »Naprej,« je zakvakalo iz notranjosti. Vstopila sem z nemirom in radovednostjo in ugledala nadvse nenavaden prizor. V velikem zelenem prostoru je v kotu poleg kamina sedela pravcata zelena žaba z ogromnimi naočniki in brala knjigo. »Pozdravljena,« sem rekla. »Izgubila sem se v gozdu in ko sem naletela na kočo, sem si drznila potrkati ...« »Zdravo, jaz sem Elza. Si mogoče za metin čaj?« Vsa navdušena sem prikimala in se zleknila v naslanjač poleg nje.

Tako se je začelo moje prijateljstvo z Elzo. Po kratki predstavitvi sva že klepetali kot stari znanki in se šalili na svoj račun. Včasih so si bile najine misli tako podobne, da sva se lahko sporazumevali brez besed in včasih sva si v trenutku pozeleli isto stvar in hkrati segli po njej. Na njeno povabilo sem se namreč odločila ostati nekaj dni, ki so se kasneje spremenili v tedne, pa mesece ...

Elza pa je imela posebno strast, ki je nikoli nišem dodobra razumela in z njo je bil povezan tudi radijski sprejemnik, ki je zasedal posebno mesto v njeni hiški. Elza je OBOŽEVALA pravljice. Vsak večer, ko je ura odbila sedem, je po nepretrganem čebljanju morala v sobi zavladati popolna tišina. Takrat se je iz radia zaslíšal napovedovalkin glas, ki je naznanjal uro za pravljico. Elza jo je vsak večer pozorno poslušala in si v majhen pisan zvezek zapisovala drobne utrinke. To so bili trenutki, v katerih se je njeno življenje ustavilo in dobilo nov smisel. Po končani oddaji je zvezek skrbno zaprla, odložila svinčnik in še nadaljnje pol ure sedela v popolni zbranosti. Po odmaknjenosti je ponavadi skočila iz gugalnika in vsa navdušena zavpila: »Si za čaj, stara?«

Ko sem tako nekaj časa že živela z njo in spoznavala njena veselja in žalosti, mi je nekoč v navalu zaupnosti povedala svojo nenavadno željo. Najbolj na svetu si je želela prenosni telefon. Zakaj, sem jo vprašala in razložila mi je, da ji je vseh samotarsko življenje, da je njeno mesto bilo in bo na koncu žalostno lepe močvare, da pa je prenosni telefon edina stvar, ki bi ji omogočila, da bi svoje lepe zgodbe, premišljeno napisane v dolgih letih samotnega življenja, dala drugim, otrokom, ki bi jih z veseljem poslušali in tako spoznali kos zaprašenega sveta, ki se je izgubil v časih nove civilizacije.

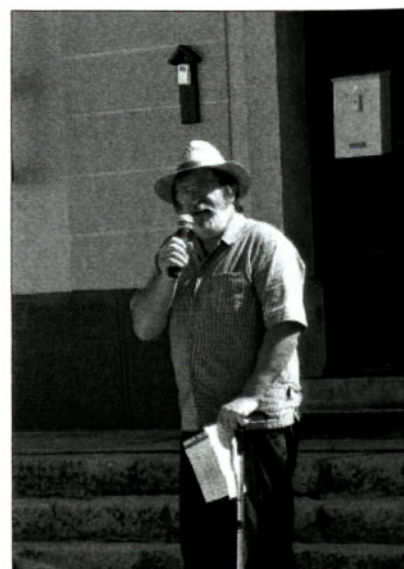
Naenkrat se mi je stara utrujena žaba zazdela najbolj modro in čisto bitje, kar jih obstaja. Po vsem gostoljubju, ki mi ga je nudila v dneh najinih zblízevanj, sem začutila, da je to resnično najmanj, kar lahko storim, da ji vsaj malce povrnem njeno dobrosrčnost. S težkim srcem sem se poslovila in odpravila. Pokazala mi je pot, ki je vodila v moj svet, v svet, ki zanjo v resnici ni obstajal. Videla sem jo samo še enkrat, ko sem ji izročila darilo. Vsa srečna ga je uporabila že kar prvi dan.

Od takrat se vsak večer, ko ura odbije sedem, zlekнем v domači naslanjač pred radijski sprejemnik in se namuznem, ko glas napove redno dopisnico Elzo Močvara, ki pripoveduje najlepše in najbolj pozabljene zgodbe nekega sveta.

PORTFOLIO 5: Ravnik na Kresni nedelji v Hotedršici, 22. 6. 2008

Glavna urednica Ingrid pripravlja Sapce na stojnici. (foto R. B.)

Bogdan predstavlja Ravnik pred cerkvijo v Hotedršici. (foto H. B.)

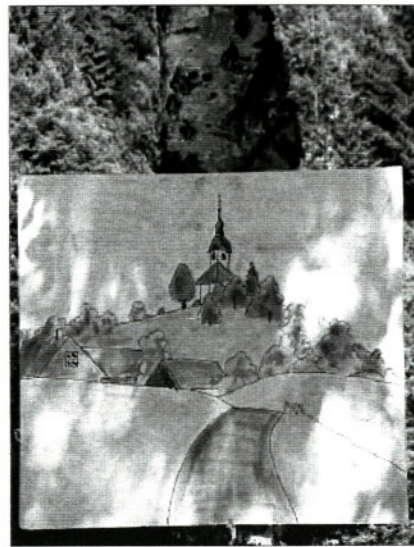
Stojnica pri lovski koči je pripravljena. (foto R. B.)

Miha med recitacijo pred cerkvijo. (foto H. B.)

Cveto, Iva in Hana predstavljajo ravniške spominke. (foto R. B.)

Borisova predstavitev Ravnika v sliki. (foto R. B.)

Prve gostje si z zanimanjem ogledujejo ravniško stojnico, seveda najlepšo in najokusnejšo med vsemi. (foto R. B.)

Lectove spominke sta izdelali Tadeja in Ljuba. (foto R. B.)

Ravniško kapljico sta pripravila Milena in Cveto. (foto R. B.)

Majhen spominek za domov. (foto R. B.)

Zadovoljna ravniška ekipa. (foto H. B.)

Ivan, starosta ravniške ekipe. (foto R. B.)

**PO 12. ŠTEVILKI RAVNIŠKE SAPCE
ODHAJA UREDNIŠTVO NA ODDIH!**

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:
Poroka Grižarjeve Pepce in Kalundrovca